

Koš (nov) iny

z Durcovej Doliny
ročník II./ číslo 4

apríl 2014

„Ket som sto košov uplétel, aš ten sto prvý sa mi začal lúbit.“ Martin Sadlon, košíkár z Paprade

Milí košíkári a priatelia košíkov.

Hádám máme zimu za sebou, píšem v polovici marca, lebo spracovanie úrody som ešte v takom tempe nikdy nespravil. Na dvore mám okolo plota nastavených zväzkov, pripravených na sušenie. Podarilo sa mi 15 snopov sparíť, ošúpať a 9 z nich i rozštiepať. Salix purpurea var. linearis má prúty bez poškodení, krásne smotanovo biele a veľmi rovné. Nedá sa prejsť okolo nich bez pohľadania, radosť sa na ne dívať.

Vo februári som viedol dva intenzívne kurzy. Asi 20 km od Příbrami v dedinke Hrachov zorganizoval nadšenec pán Vladimír Kuncel účasť 10 záujemcov, ktorí si dokázali za tri dni uplietť misku, hríbak a oplietť fľašku, vydržali plieť denne 13 hodín. Druhý kurz som viedol na Univerzite Konštatína Filozofa v Nitre, kde pán Mgr. Ján Šírka pre 12 študentov Univerzity tretieho veku vytvoril a zrealizoval projekt košíkárstva. Je veľmi milé venovať sa skutočným záujemcom, ktorí si vedia uvedomiť zložitnosť pletenia, náročnosť spracovania materiálu a vedenie lekcí. Chcem Vám priatelia poďakovať za milé chvíle s Vami.

Po dvoch týždňoch sa konečne dostávam k pleteniu a môžem robiť akékoľvek koše, lebo všetkých bude treba. **Píšem to pre všetkých záujemcov, ktorí by sa chceli zúčastniť pri pletení, naučiť sa, či zopakovať si nejaké postupy, bude tu možnosť stretnúť sa.**

V tomto čísle pokračujem v uverejnení postupov, a už tu dám i meilove kontakty na košíkárov podľa La lien creatif, ktoré som pre nedostatok času v minulom čísle nenapísal. Prajem Vám príjemné chvíle s Koš_(nov)inami.

Ján Zeman

Oválne dno

Často uvádzané i ako elipsovité je veľmi krásne a účelné na košíkoch, ktoré sa nosia pri boku (hríbarské, ale i nákupné koše), alebo na chrbte.

a) výpočet kolíkov, určenie rozmerov. Kolíky sú osnovné (kostrové) prúty. Ich počet je závislý od veľkosti koša, hrúbky prútia použitého na výplet steny. Po dohotovení dna musia byť kolíky vzdialené od seba tak, aby sa dala do medzier dostatočne pevne nastoknúť stojáky (osnova steny). Na malé košíky sa väčšinou navlieka na 5 pozdĺžnych kolíkov 7 priečných rozštiepených kolíkov, na väčšie 9 priečných.

Obr. 1 Hotové dna (priečných) na 5 (pozdĺžnych) a 7 na 5.

Pri výpočte rozmerov treba brať do úvahy i vzdialenosť kolíkov v oblúkoch, ktorá musí byť tak veľká ako na bokoch. **Šírku oválneho dna určuje i vzdialenosť priečných kolíkov, pretože sa musí rovnať šírke rozťahnutých pozdĺžnych kolíkov vtedy, ak budete ku každému kolíku dávať po jednom stojáku a opletáku. Priečne kolíky musia byť aspoň o 10 cm dlhšie, aby sa po rozštiepení nepraskli po celej dĺžke, pozdĺžne si nechajte dlhšie aspoň o 5 cm ako bude hotové dno.** Kolíky musia byť aspoň o 2 mm hrubšie ako stojáky steny koša (osnovné prúty), Rovné, alebo mierne prehnuté, bez výrastkov, poškodení a približne rovnakého farebného odtieňa.

b) osnova, križ(1). Do stredy dĺžky i priemeru kratšieho (priečného) prúta držiaceho palcom a ukazovákom vpichnete miernym kývaním špičku noža tak, aby prešiel až na druhú stranu prúta.

Obr. 2 Ak by bol prút príliš krátky, mohol by sa rozštiepiť po celej dĺžke.

Nôž by sa nemal vôbec dotknúť vašich prstov. Ak ale máte strach z porezania, položte prút na drevenú podložku a nožom ho prepichnete. Pootočením čepele sa štrbina otvorí, potom do nej nastoknite jeden dlhší (pozdĺžny) prút,

Obr. 3 Priečný rozštiepený prút dajte na stred pozdĺžneho.

potom rozštiepte ostatné priečne prúty a nastoknite ich na pozdĺžny.

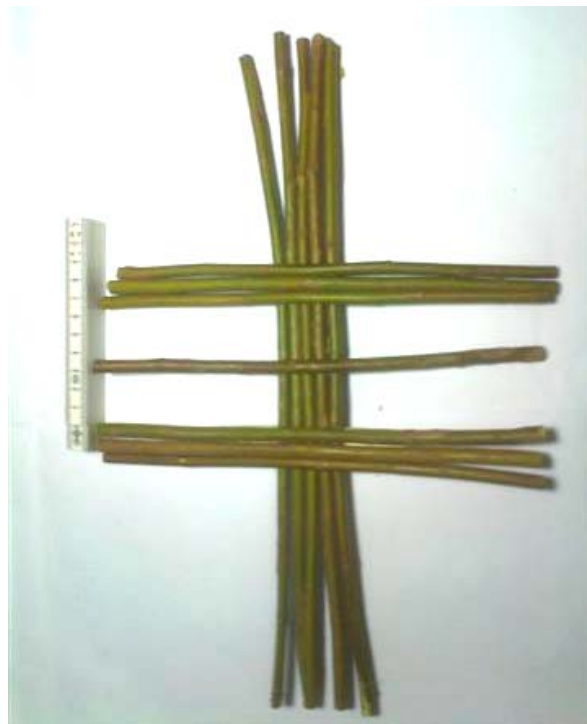
Obr. 4 Striedajte hrubé a tenké konce.

Napokon do štrbín všetkých prútov navlečte k nastoknutému prútu ešte 4 pozdĺžne prúty. Upravte vzdialenosť ramien križa, aby boli rovnako dlhé, všetky priečne sú spolu pri sebe.

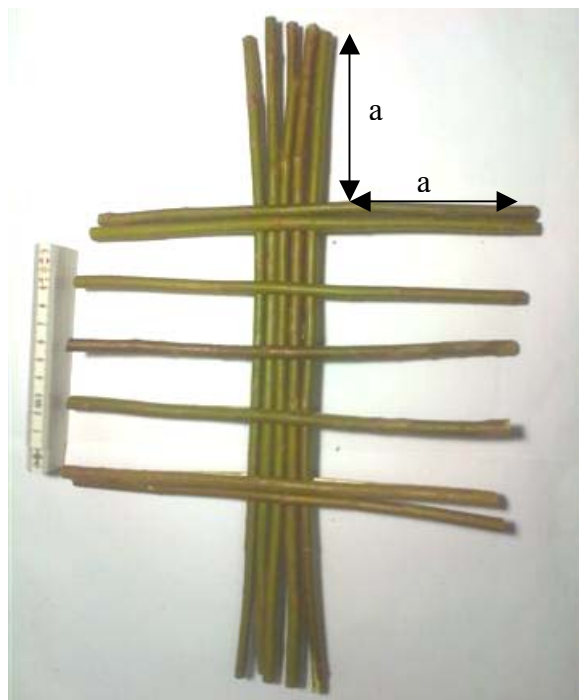
Obr.5 Striedajte i konce pozdĺžnych kolíkov.

Stredný priečný prút nechajte v strede pozdĺžnych a vedľajšie 3 odsuňte na jednej strane a tri na druhej strane asi 3 cm do boku

Obr. 6 Dbajte, aby priečne boli kolmo na pozdĺžne. Používam na pravidelné vzdialenosti priečných kolíkov palec (šírka asi 3 cm).

a napokon z krajných trojíc rozštiepených prútov zoberte po dva a oddeľte do boku na jednu i na druhú stranu po dva prúty, tie zostanú spolu vedľa seba.

Obr. 7 Pozdĺžne i priečne konce merané v kúte by mali byť rovnako dlhé.

c) osnova, križ(2) Stretnete sa is dnami, kde sú rozštiepené pozdĺžne kolíky.

Vtedy sa priečne do nich navliekajú. Ich vzdialenosť sa udržiava omotaním pozdĺžnych kolíkov prútom alebo lubkom, ktorý ak prechádza do druhej medzery môže sa cez priečný prút na lícovej strane prekrižiť.

Obr. 8 Vedľa sú položené dva lubky, ktorými sa priečne kolíky upevnia. Týmto spôsobom môžete použiť i krátke priečne kolíky, ktoré by sa prepichávaním mohli celé rozštiepiť.

Obr. 9 Upevnené priečne kolíky a omotka lubkom ukončená medzi pozdĺžnymi kolíkmi.

Obr. 10 Hotové dno pletené opačným párovaním s nadkladaním spodok - spodok, špička - špička.

d) omotka. Prvý spôsob: Dva asi 80 cm dlhé asi 4 mm hrubé (hrúbka meraná na spodku prúta, musia byť tak dlhé, aby prešli aspoň 3 x dokola, je výhodnejšie keď je to i viac krát). Prúty prestrčte špičkami ponad vložené prúty cez obe dve štrbiny (zo strany ostatných rozštiepených prútov), aby konce boli asi 2 cm na druhej strane štrbín.

Obr. 11 Tento spôsob sa dá použiť i u kruhových dien.

Vložené prúty zadržte za špičky, aby vám nevypadli zo štrbín a rozdeľte ich na jednu stranu križa *k sebe* a na druhú stranu križa *od seba* a zahnuté o 180° okolo tých istých prútov prelozte tak, aby sa stretli so špičkami.

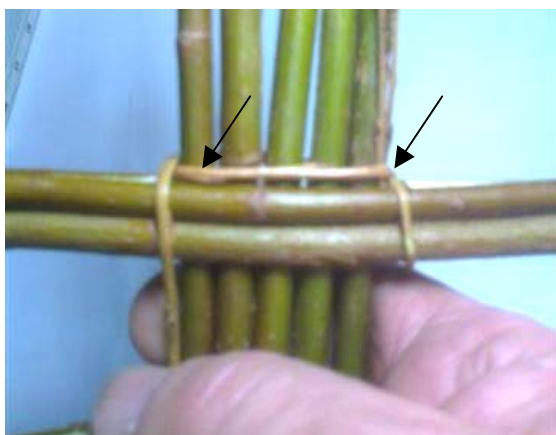
Obr. 12 Zalomenie okolo páru rozštiepených prútov umožní mierne upevnenie prútov, ktoré môžete od samého začiatku opletania utahovať.

Prichyťte si palcom a ukazovákom prúty tesne pri ramene a prút, ktorý máte *pri sebe* dajte na druhú stranu *od seba*, prút, ktorý je na druhej strane dajte *k sebe* – prekrížia sa v prvom kúte kríža, jemne ich ťahajte,

Obr. 13 Špičky vsunutých prútikov sú pritlačené k pozdĺžnym kolíkom.

aby rameno kríža tesne obišli. Prúty dajte k pozdĺžnym prútom, palcom a ukazovákom ich držte tesne pri ramene,

Obr. 14 Prút ktorý máte „pri sebe“ dajte na druhú stranu *od seba* a prút z druhej strany dajte *k sebe*- prekrížia sa v druhom kúte kríža.

Ak ste správne plietli, prút, ktorý je v druhom prekrížení hore je v prvom prekrížení dolu a naopak u druhého prútu, ktorý je v druhom prekrížení dole v prvom prekrížení je hore – nezabúdajte ich trochu ťahať, aby tesne obopínali ramena kríža. tento postup je charakteristický pre pletenie dvoma prútmi:

- Stále opakujte -

- 1.najskôr prút, ktorý máte *pri sebe* dajte cez ďalšie rameno (cez ďalší kút) *od seba*,
- 2.potom prút, ktorý máte *od seba* dajte cez to isté rameno (cez ďalší kút) *k sebe*.

Takto prejdite okolo všetkých priečných i pozdĺžnych prútov aspoň 2x dokola.

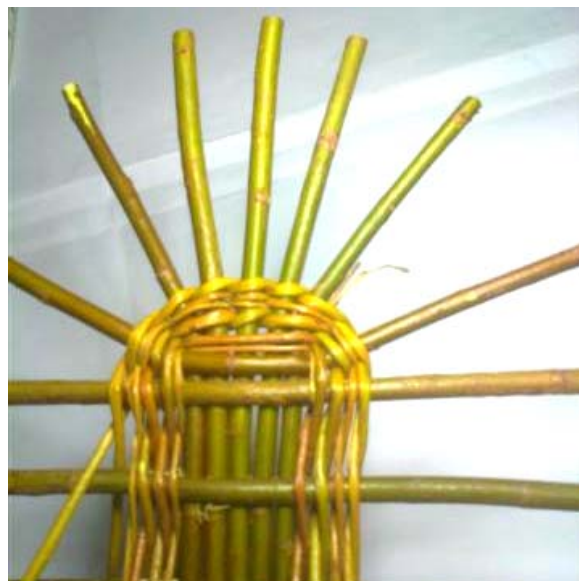
Pri opletaní priečných prútov, držte tieto v kolmej polohe a pred opletáním upravujte i vzdialenosť medzi nimi. V treťom okruhu v ramene pozdĺžnych prútov vychýľte vpravo dva prúty do strany a výpletové prúty vedzte takým istým spôsobom ako pri opletaní ramena okolo týchto prútov, stredný prút nechajte v jeho nezmenenej polohe. Ľavú dvojicu prútov vychýľte do strany vľavo. Výpletové prúty vedzte najskôr okolo stredového a potom okolo ľavých prútov.

Obr. 15 Dávajte ich čo najtesnejšie k hlavnej omotke – môžete si pomôcť i tak, že opakom noža ich v prekrížení stlačíte dolu. Vedľa dolnej dvojice pozdĺžnych prútov je vidieť špičky založených prútov.

Takýmto spôsobom rozdeľte i dva prúty priečných kolíkov, kostrové prúty dna sa odteraz označujú ako *kolíky*. **Pri pletení sa vždy držte zásady- kolík dajte do požadovanej polohy a zaistíte výpletom. Jamka, ktorá vznikne pri opletaní kolíka vo výpletovom prúte drží kolík v požadovanej polohe.**

V piatom okruhu rozdeľte i dvojicu pozdĺžnych prútov.

Obr. 16 Stále platí zásada, že prút, ktorý bol v predošlej medzere hore, je v nasledujúcej medzere dolu.

e) nadloženie nových prútov, spodok – spodok (hrubý – hrubý koniec princíp rovnakej šírky výpletu). Pretože prúty nie sú rovnako hrubé po celej dĺžke (sú kónické) a aby šírka výpletu dna bola rovnako vzdialená od stredu, musíte dodržať zásadu nadkladania koncov prútov tak, že k hrubým končiacim koncom nadložíte tiež hrubé konce. Tento spôsob je už opísaný.

Pozrite si prosím Koš_(nov)iny č. 1 / II strana 4b a 5a

V ďalšom prepletení dookola sa nadložené spodky prekryjú a zaistia. Ak sú tenké konce asi 10 cm dlhé, začnite nadkladať nové prúty tenkými koncami.

e) nadloženie špička – špička (tenký- tenký koniec),

Postup je zhodný ako u kruhového dna a je už opísaný.

Pozrite si prosím Koš_(nov)iny č. 1 / II strana 5a, 5b a 6a

f) tvarovanie dna. Elipsovité dna sa pozdĺžne skrúcajú (do tvaru leteckej vrtule). Je dobré ak si jeden kolík označíte napr. zárezom a budete na ňom meniť smer otáčania výpletových prútov, ktorý sa ozyva **opačné párovanie**. Začnite v šiestom okruhu (všetky kolíky sú už samostatné). Na zarezanom kolíku nechajte výpletové prúty hore (*pri sebe*)

Tento spôsob je už opísaný.

Pozrite si prosím Koš_(nov)iny č. 2 / II strana 4a, 4b a 5a Opačné párovanie

Kolíky udržiavajte v rovnomerných vzdialenostiach. Tlačte ich smerom dolu k rubovej strane, ktorá sa označuje i termínom spodok (pri položení prichádza do styku so zemou). Na tejto strane sú všetky konce končiacich i začínajúcich prútov. Licová strana je hladká a bude vypuklá.

Obr. 17 Dno si tvarujete na kolene, stláčajte kolíky nadol, aby bolo pekne vypuklé. Označenie kolíka zárezom, na ktorom sa mení otáčanie párovania.

g) Nadkladanie prútov – pozvoľne. Na výplet dna sa môžu použiť i veľmi malé prúty, ktoré sa nedajú inde v košíku upotrebiť. Tento šetrný spôsob má nasledovný postup: Ak je už vypletená polovica dĺžky prúta, zdvihnite prekríženie a popod obidva prúty vložte ďalší prút.

Pozrite si prosím Koš_(nov)iny č. 1 / II strana 6b, 7a

Pozn.: Pri pozvoľnom nadkladaní týchto dní používam dlhšie prúty ako pri kruhových dnoch. Najkratšie majú minimálne 30 cm.

Druhý spôsob výpletu dna.

Pod štyri priečne kolíky na jednej i druhej strane sa založia po štyri výpletové prúty hrubými koncami dlhé asi 80 cm.

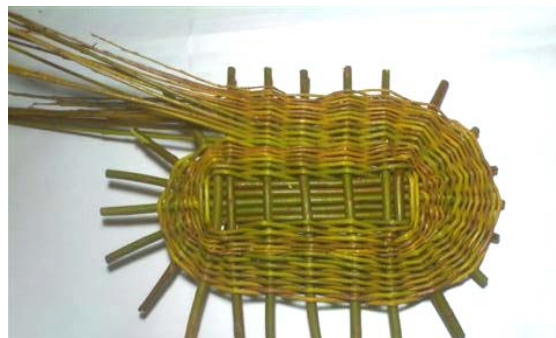
Obr. 18 Na úspešné zvládnutie založenia všetkých prútov treba mať už trochu skúsenosti.

Na pozdĺžnej strane sa vedú cez 1 za 1. plátňová väzby (dvojice sa nekrižia). Takisto i pri prvej a druhej omotke okolo pozdĺžnych kolíkov. V treťom okruhu pri rozdeľovaní pozdĺžnych kolíkov sa môže pliesť len dvoma prútmi (máte konce od seba, párovanie) a pri prechode na priečne kolíky pokračujete bez križenia.

Obr. 19 Ak by ste pozdĺžne kolíky plietli plátňovou väzbou (bez križenia), veľmi ťažko sa začiatočníkom upevňujú do požadovanej polohy.

Po ich spotrebovaní založíte novú sadu prútov hrubými, alebo tenkými koncami za všetky kolíky a môžete pliesť plátňovou väzbou po celom obvode, alebo dodržať predošlý spôsob.

Obr. 20 Odporúčam založenie všetkých dopliesť na jedno miesto a potom prúty dopliesť do požadovanej veľkosti, v každej medzere musí byť jeden prút.

Obr. 21 Pre názornosť som nechal končiace prúty na lícnej strane.

Tieto dná pôsobia úhľadnejšie, ale spotrebujete pri nich kvalitné dlhé prúty, ktoré by sa mohli použiť i vo výpletu stien. Viacere musíte strážiť tvar, lebo „vrtuľovitost“ pri párovaní v čelách výpletu nenapraví. Čistá plátnová väzba ukončená tenkými koncami nespôsobuje skrútenie – vrtuľovitost, ale musí sa zakončiť párovaním.

Obr. 22 Všimnite si prosím zastrihnutie končiacich prútkov na lícnej strane, sú pre názornosť za každým kolíkom.

g)ukončenie výpletu, upevnenie. Prvý spôsob. Po dosiahnutí požadovanej veľkosti, prestaňte nakladať prúty a dopleťte tak, aby ste končili tenkými koncami. Ak sú prútky asi 10 cm dlhé podsuňte ich v dráhe toho istého prúta, ktorý je vedený o jeden okruh nižšie.

Pozrite si prosím Koš_(nov)iny č. 1/ II strana 7b Obr. 31

Toto môžete spraviť 2 – 3x a prúty sú tým zaistené proti samovoľnému rozpleteniu.

Druhý spôsob.

Po dopletení po celom obvode v každej medzere je jeden ukončený prút. Výplet zaistíte dvojprútovou rýmovkou. Tenké konce dvoch prútov zasuniete do výpletu čo najhlbšie a prepletiete dookola celého obvodu dna systémom ako pri pletení dna v prvom spôsobe (kríženie, konce od seba). K hrubým končiacim prútom nadložte ďalšie dva prúty tiež hrubým koncom a plette dookola a tenké konce zistíte ako pri ukončení dna prvým spôsobom (Obr. 22).

h)zastrihnutie kolíkov a vypletacích prútov. Dno si dajte na kolená spodkom na hor. Najskôr vystrihajte hrubé a potom tenké konce tak, aby sa opierali o kolík, inak sa rozpletú na druhú stranu. Veľmi dobre sa to robí elektrickými kliešťami. **Záhradníkymi nožnicami zastrihnite i kolíky aby boli zarovno s výpletom, ak budete pokračovať vo výpletu košíka. Ak robíte dienká do zásoby odporúčam zastrihovať asi na 1cm od výpletu.**

Obr. 23 Rubová strana dna, ktoré je na obr. 22. Je vidieť založenie prvých ôsmich prútov, položených na priečných kolíkoch tesne pri pozdĺžnych. Po ich vypletení sú založené prúty za každým kolíkom (24 ks).

Uskladnené dná sa podľa potreby často preberajú a chytajú sa za výplet. Ak sú kolíky zastrihnuté až po výplet stáva sa, že sa výplet z kolíkov zvlčie a rozpletá sa. Preto si nechajte kolíky aspoň 1 cm trčať z výpletu. Výplet sa po vysušení tiež trochu uvoľní a pri vpichovaní stojákov a ich zdvíhaní do kletky sa výplet stlačí. **Preto sa kolíky zastrihnú až potom.**

ch)uskladnenie hotových dienok. Dná rozložte po vzdušnej povale, alebo postavajte okolo steny a nechajte voľne dosušiť. Suché si ich roztriedte podľa veľkosti a môžete spolu poviazať.

Košíkársky deň.

V útorok 18.3.2014 som si naplánoval košíkársky deň. Ráno prišiel môj priateľ a účastník kurzu pán Peter Schwartz na ďalšiu rozšírenú lekciu, kde si chcel oplietť demižón pre seba a pre svojho priateľa k 50-ke. Pripravil som materiál, ráno sme začali a výsledok pekného dopoludnia už vidíte.

Obr. 24 Petrik drží 15 litrový, ktorý robil on a vedľa je môj pokus o opletenie 20 l demižónika tiež s dvoma uchami. Všimnite si prosím, že na správne odchylenie malých úch sme vložili kúsok latky širokej asi 4 cm, ktorá sa vyberie po ich vysušení.

Poobede prišiel nadšený košíkár, ktorý bol i v Košariskách so svojou milou rodinkou, pán Ladislav Gorčík zo Starého Hrozenkova. Poznáme sa už tri roky. Je to košíkár, ktorého naučil tomuto pradávnomu remeslu jeho pozorný otec. Dobrota a láskavosť z neho a z jeho blízkych je „nebezpečne“ nákazlivá. Účinkovali sme spolu na podujatí Kopaničiarske slávnosti, ktoré zastrešovalo Trenčianske osvetové stredisko pod vedením Aničky Vraždovej a p. Nemethovej.

Prišli si po sadbu uralky, ale „nanútil“ som im i američanku a lineárku. Prežili sme krásne popoludnie. Počúvali sme a ticho žasli v akom svete títo ľudia žijú a s nesmiernou pokorou prijímajú všetky ťažkosti života. Ich návšteva bola nesmierne vzácny dar.

A ako to už na kopaničiach býva do tretice všetko dobré. Poslal mi vzácny človek Dušanko Végh tuto správu:

Zdravím Ta Janko

Práve odo mňa odišiel kolega ten vyučený košíkár. Priniesol mi všetky písomnosti a tlačoviny z jeho košíkárkeho života, je toho asi 5 kilo. Väčšina je tak zaujímavá že keď to uvidíš nebudeš stačiť hikať. Knihy fotky technické výkresy normy zápisy z učňovky + hodnotenia technické popisy z roku 1942... Budeme musieť do toho zaangažovať Jurigu aby sme to dokázali skopírovať. Všetko to budem musieť po sviatkoch vrátiť. Minule sme spolu čo to poprekladali ale toto čo teraz doniesol to je poklad to predbehlo všetky naše očakávania Máme sa na čo tešiť.

Tomuto hovorím košíkárske nebo a už vôbec nezáleží z ktorej strany nebeskej brány som.

Porada.

V sobotu 15. marca sa zišla v Durcovej Doline na ustanovujúcej porade Košíkárska kodifikačná komisia (KKK). Ing. Ivan Soška, Ing. Peter Juriga a ja.

Prejednávali sme formu a obsah medzinárodného košíkárskeho slovníka. Dohodli sme sa na vytvorení obrazového slovníka s popisom a určením každého hesla v jazykoch svetových rečí i rečí okolitých národov, s tematickým rozdelením podľa účelu, najskôr predmetovú časť a neskôr s doplnením slovesnej a prívlastkovej časti na opis deja.

Vplyv a ochranu proti škodcom vrb i ďalší postup pri spracovávaní poznatkov. Pán Soška doniesol ukážku invázie vošiek a napadnutie prútov hmyzom, ktorý vtáci vyberajú s prútov. Veľké rany s porušenou kôrou i drevitou časťou boli totálne poškodené. Pán Soška pod mikroskopom zisťuje druh hmyzu a podľa toho sa snaží nájsť v rôznych štádiách účinnú ochranu.

Obr. 25 Pán Ing. Soška pri prútnikoch v Durcovej Doline. V ruke má *Salix alba* var. vitelina s výrazne bledými škvrnami od invázie vošiek.

Parenie dlhých prútov.

V minulom čísle Koš_(nov)ín som uviedol nádobu na parenie prútov, v ktorej som mohol robiť 85 cm prúty, čo mi stačí pri robení lubkov. Na väčšie prúty som si zhotovil z dvoch sudov vyššiu nádobu. Ak je vonku pod 10°C je odvod tepla povrchom tak, veľký, že je problémom dosiahnuť var vody a tým vznik pary. Preto som sudy obalil mäkkým, ohybným nobasilom a proti rozvlákneniu som ho zakryl podlahovinou. Kovovými páskami je PVC zaistená.

Izoláciu som dal asi 20 cm od spodného okraja, kde by mohol byť plameň. Zakrytie a poistný ventil je ako u nižšej nádoby.

Obr. 26 Za ideálneho počasia už za 10 minút bol viditeľný únik pary cez poistný ventil.

V sude bolo asi 10 litrov vody a prúty vložené špičkami nadol, ktoré sa trochu zohli (boli ponorené). Po parení asi 50 minút, som prúty schladil a zabalil do plastovej fólie. Špičky sa vyrovnali a hrubé prúty sa i po dvoch súčasne veľmi dobre šúpali.

Ing. Janka Kožejevová, nová košíkárka.

Cez Internet som sa zoznámil s pani Ing. Jankou Kožejevovou z Bratislavy, ktorá pochádza od Košíc. Chcela, aby som jej uplietol zásuvky do políc určených rozmerov. Doporučil som je zhotovenie pevných rámov z hranolčekov a výplet lubkom v kôre. Pani Janka však prejavila záujem o košíkárstvo a samotné zhotovenie. I napriek tomu, že by si mohla v IKEA obchode kúpiť lacnejšie košíky, predsa sa rozhodla pre pletenie. Prekvapila ma podrobným štúdiom Koš_(nov)ín, jednotlivých článkov a ich odborným komentovaním. Dohodli sme si stretnutie v Bratislave na Inchebe, kde bolo podujatie Slovakiatour (tam živo diskutovala i s Duškom Véghom). Doniesol som jej rám, podľa ktorého si chce s manželom zhotoviť ostatné. Uplietla si tam veľkonočný korbáč a znova ma prekvapila milým darčekom – vlastnoručne zhotovenými voňavými mydielkami, ktoré robí v panelovom byte. Dohodli sme sa na stretnutí v Durcovej Doline 22.3.2014. Pripravil som lubky a prúty. Vošli sme do dielne a začali oplet a výplet rámu. Pani Janka navrhla na úchyt lubkov prekrývajúcich rohy mechanickú spinkovačku. Išlo to veľmi rýchlo a pohodlne i jednému. Prefotila si poznámky, zobrala materiál a sľúbila poslať obrázok vypletených zásuviek.

Obr. 26 Ing. Janka Kožejevová s „polotovarovom“. Jej milý manžel mi doniesol sadu –koží - vzorkovník na ochranu palca a vlastnoručne uvarené polotmavé 14° pivo úžasnej chuti.

Lubky na jej košíky som štiepal z čerstvých prútov a nechal na slniečku zvädnúť. Potom som ich na dva razy hobľoval. Pred pivnicou krásne „svietili“.

Obr. 27 „Lubkopád“, ako keby z pivnice tiekla spenená voda.

Máčanie lubkov v kôre.

Počas jediného slnečného dňa úplne vyschli, pred použitím je dobré večer ich namočiť do vody a mokré zabaliť tesne do plastovej fólie, alebo vlhkej látky. Ráno sa dajú použiť na výplet. Znakom dobrého zmáčania je neprasknutá kôra na kolmom zhybe.

Nevšedné podoby prútia.

Poprosil som Zuzanku Nikodémovú o reportáž z podujatia v Rudníku. Spolu s Petrom Beňom vypracovali správu, ktorú v nezmenenej forme zverejňujem.

„Nevšedné podoby prútia“ v Rudníku
15.3.2014 z nášho pohľadu.

Možno niektorí z vás, ktorí čítate, ste boli tiež na akcii „Nevšedné podoby prútia“ v Rudníku.

Celkom milo ma prekvapil záujem ľudí o ukážku spracovania prútia, ktorej súčasťou som bola tak trochu aj ja. Prúty sme triedili, šúpali, štiepali a hobľovali, ručne aj strojmi. Veľa ľudí sa pýtalo na možnosť nákupu spracovaného prútia. V tomto ma potešil jeden mladý človek z okolia Serede, ktorý prišiel do Rudníka so zámerom kúpiť nejaké stroje. Chceli by s priateľom obnoviť kedysi fungujúcu rodinnú firmu na výrobu prútia. No prajem im veľa úspechov aj zákazníkov!

Úžasné bolo vidieť morkovických košíkárov, ktorí sa stretli aj pri našom stroji a dohadovali sa, čo je na ňom dobre a čo zle. Tu mi bolo veľmi ľúto, že s nami nie je Janko Zeman, ktorý by určite dal informácie na najúrodnejšiu pôdu. Ja som si žiaľ pripadala ako škôlkar vo vysokej škole. Pri šúpaní prútov to bolo pre mňa niečo podobné, keď mi dve ženy, ktoré šúpali prúty viac ako 50 rokov takmer denne, ukazovali ako nato. No stále je sa čo učiť a nie je toho málo ...

Zuzana Nikodémová

Obr. 28 Zuzana Nikodémová šúpe ručnou šúpačkou parené prúty uralky a Petrik Beňo ukazuje ručné hobľovanie lubkov. V popredí je mechanický hoblík. Foto: Vladimír Brezinsky

Živá stavba – tunel

Tento rok sme tiež chceli ukázať využitie živých prútov stavbičkou na detskom ihrisku

v Rudníku. Živé stavby sa vyznačujú svojou premenlivosťou počas roka, originalnosťou a možnosťou získania ďalšieho materiálu na pletenie pri jesenných údržbách. V Rudníku majú možnosť využiť vrbové prúty napr. na tvorivé dielne pre materskú a základnú školu.

Obr. 29 V parku pod Obecným úradom v Rudníku bude prvá zelená stavba z vrby.

Táto konkrétna stavba má tvar tunela s výškou cca 160 cm a dĺžkou cca 5 m. Na stavbe sa pracovalo 10 hodín v priebehu dvoch dní. Realizácie stavby sa zúčastnili – Peter Beňo, Štefan Oslej, Jaroslav Rehorčík a Ľubomír Hajtún.

Začali sme zháňaním vhodného materiálu. Oslovili sme pána Procházku z Morkovic, ktorí nám predal krásne 4-metrové prúty vrba *Salix viminalis*. Potrebovali sme 300 ks prútov.

Výstavba začala vyznačením tvaru tunela rýľom na pôdu – dva súběžné oblúky, teda akoby dvojrad. Pokračovalo sa vykpaním priehlbín po vyznačenom teréne širokých 30 cm a hlbokých 7 cm, do ktorých sa budú vpichovať prúty. Tieto priehlbiny /jarky/ budú neskôr slúžiť na optimálne zavlažovanie počas prvého roka, aby sa prúty ujali. Voda sa nebude rozlievať do okolitého terénu. Zavlažovanie živej stavby je veľmi dôležité – prút je zasadený celý /na rozdiel od sadby do prútnikov/, bude mať veľa výhonkov a listov, čo spôsobí veľký odpar vody.

Prúty sme sadili do radu v pätiaciach do rozostupov 20 cm a hĺbky 40 cm, niekde len do hĺbky 25 cm kvôli kamenistému podlažiu. Jamky pre prúty sme hĺbili tzv. „štichárom“, čo je dlhý úzky rýľ s čepeľou dlhou asi 25 cm, ktorý sa používa na sadenie stromčekov v lese.

Napichávali sme teda do zeme päťice prútov, z čoho 3 prostredné boli konštrukčné /na oblúky tunela/ a 2 krajné prúty slúžili na výplet steny krížením. Zväzovali sme najprv oproti stojace trojice konštrukčných prútov do oblúkov konopným špagátom. Úväz špagátom by mal byť čo najpevnejší, aby sa stavba v prvom roku nerozpadla. V ďalších rokoch by sa mali prúty zrášť a špagát sa rozpadne.

Po vytvorení všetkých oblúkov sme vypletali steny tunela zo zostávajúcich prútov krížením.

Obr. 30 Vysadenie po 5 prútov s križením, čo má veľký význam pre dosiahnutie pozdĺžnej stability.

Najprv sme ohýbali prúty zľava doprava, každý jeden prút sme priviazali špagátom ku každému konštrukčnému oblúku, ktorým prechádzali. Týmto stavba získavala tvar a pevnosť. Taký istý postup ohýbania a pripevňovania prútov bol aj pri ohýbaní sprava doľava. Postup križenia prútov bol rovnaký v oboch dvojradoch. Pri strete prútov v hornej časti oblúku sme vyčnievajúce konce prútov odstrihli.

Na záver sme vysypali priehlbiny – teda riadky - okolo prútov mulčovacou kôrou, boli potrebné 3 ks 70 l vriec. Kôra slúži ako dekorácia, zábrana rastu burín a hlavne znižuje odpar vody.

Už len treba dúfať, že sa nám prúty ujmú!

Zuzana Nikodémová, Peter Beňo, Štefan Oslej

Odkazy

Pán Vladimír Brezinsky mi zaslal album fotografií z podujatia Nevšedné podoby 2014. Kto by chcel, môže poslať k obrázkom doplnujúci zaujímavý text.

<https://plus.google.com/photos/103781433732323499647/albums/5992593068170672913>

Francúzsky košíkársky časopis Le lien creatif:

www.leliencreatif.fr

Košikárska škola
Ecole Nationale d'Osiéiculture et de Vannerie
(Volný preklad Národná škola vrubarstva a košíkárstva)

cfppa.flay-billot@educagri.fr

Košikárka a redaktorka
Le lien creatif Patricia Brangeon:

patriciabrangeon@gmil.com

Sviatočné šúpanie prútov vo Villaines-les-Rochers
16. a 17.mája 2014

info@vannerie.com

www.vannerie.com

www.psierpro.com

Výstava v Poľsku, Cieszyn 2.-8. 8.2014
Viva basket

pamserfenta@o2.pl

www.serfenta.pl

Ostatné fotky zo živej stavby, autor Peter Beňo

<https://plus.google.com/photos/103781433732323499647/albums/5994651025205716561?authkey=CJiP5K6M6o7nPQ>

Obsah

Strana	
1a Oválné dno
7a Košíkársky deň
7b Porada KKK
7b Parenie dlhých prútov
8a Ing. Janka Kozejová, nová košíkárka
8b Máčanie lubkov v kôre
8b Nevšedné podoby prútiťa
9a Živá stavba - tunel
10a Odkazy

Všetky čísla Koš_(nov)ín sú voľne prístupné na odkaze:

http://www.tnos.sk/remesla/kosnoviny.html?page_id=4292

_____vydavateľ_____

Ing. Ján Zeman, 916 01 Stará Turá, Durcova Dolina 1309,okres
Nové Mesto nad Váhom, meil: zeman@kosikar.eu
tel.:0911 496 000, 032 7760063